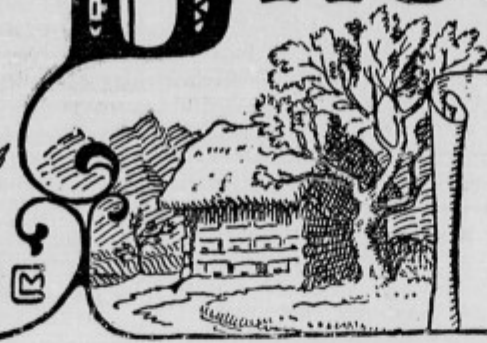

D R U Š T V E N I K

DOMOLJUBOVA PRILOGA
POSVEČENA IZOBRAZBI
: IN NAŠIM DRUŠTVOM :

Štev. 12.

V Ljubljani, dne 21. decembra 1911.

Leto III.

Naše društvo.

5. Prijateljstvo.

Ko so se začeli dolgi zimski večeri, se je zdelo nekaterim članom premalo, da skrbi izobraževalno društvo za razvedrilo samo vsako nedeljo in praznik popoldan. »Za one, ki imajo daleč v društvo, bi že bilo,« tako so uganili, »za nas Dolince, ki napravimo par korakov, pa smo v društvu, je pa sedaj po zimj to res premalo.« Prihajali so tudi nepevci k pevskimi vajam. Vedno človek ne more prepevati, zato so med petje vpletli vsakovrstne pogovore, vendar so vsi čutili, da nekaj manjka.

Nazadnje jo je učitelj uganil. Povabil je vse, ki imajo čas in veselje, naj pridejo trikrat na teden v društvo k literarnim večerom. Eden je predlagal, da naj se za poboljšek pripravi še kaka pijača. Naletel je na jako hud odpor, nazadnje so se pa vendar zedinili za čaj. Zbrali so nekaj denarja, nakupili si sladkorja in čaja, dobili so dobrega kuharja, in priprave za čajave večere so bile gotove.

Naslednji terek so prvič poskusili. Učitelj je napravil sledeči uvod:

»Velike važnosti za društvo je knjižnica. Ne samo knjige poučne vsebine nas izobrazujejo, tudi tako imenovane lepe knjige so velike vrednosti. Pri čitanju takih knjig ima človek užitek kakor pri ogledovanju polj in travnikov, posutih s cvetjem, kakor pri pogledu sinjih gora, segajočih do neba, kakor pri uživanju lepote sploh. Lepota je lahko preprosta ali umetna. Lepoto priproste narodne popevke čuti in razume vsak, pri poslušanju umetnih skladb ima pravi užitek samo muzikalčno izobražen človek. Tako se mnogokrat primeri, da cerkvene skladbe velike umetniške vrednosti ne napravijo na vernike po cerkvi nikakega vtisa, ker so pretežke. In tako je tudi z našimi slovenskimi pesmi in povestmi.

Mnogo so nam ustvarili naši pesniki in pisatelji takega, da razume in z velikim veseljem čita vse ljudstvo. Veliko knjig imamo, ki so priljubljene pri gospodi in pri prostem ljudstvu, imamo pa tudi zelo lepe pesmi in povesti, ki se med prirostim ljudstvom niso priljubile in razširile, ker so pretežke, ker ljudstvo ni dovolj izobraženo, da bi moglo vso njih lepoto spoznati in čutiti. Tudi tu ima izobraževalno društvo nalogo.

Vsi se za leposlovje, za lepe pesmi in povesti ne moremo navduševati, vseh ljudi tudi ni mogoče pripraviti do tega, da bi radi čitali. Taki čajevi večeri tudi niso primerni za večje množice. Kakih deset do petnajst, kakor nas je danes, je ravno prav, če jih tudi manj pride kdaj, se ne bom pritožil. Če koga ne veseli, je tudi boljše, da ne prihaja. Zelo škoda bi bilo, če bi kdo po sili sem hodil in se potem tukaj dolgočasil.

Potem so začeli. Najprej so prebrali sledečo pesem Oton Zupančičevo:

»Pa kaj bi jaz dal le za eno roko,
da me potreplje po rami
in drugega nič ne da mi
kot srčen pozdrav in odkrito, iskreno
oko.

Ah kaj so obljube, in kaj so prisege
deklet!

kdo še veruje vanje?
Lej sapice pomladanje:
tak ziblje se njih šepet od cveta na
cvet.

Neglej me tako očitaje, obraz bolečin —
življenja klic zahteva,
da mati omedleva
in kakor brez srca na pot se odtrga sin.

Prijatelj! to je beseda vseh besedi!
Kot meč, svetlo nabrušen,
i v ognju i v strupu izkušen —
on, ti — in na drugi strani — magari
ves svet!

O batjuška moj — zapuščen je zdaj
moj hram.

Kar tvoje oči so umrle,
kar so se od mene zazrle,
povej ga: pred kom me za svoje naj-
boljše ni sram?

Pa kaj bi jaz dal le za eno pošteno
rokó,

da me potreplje po rami
in drugega nič ne da mi,
kot srčen pozdrav in odkrito, iskreno
oko!

Učitelj jo je najprej paikrat počasni prebral, potem je povčedal sledečo v razlago:

»To je najlepša slovenska pesem o prijateljstvu. Zložil jo je naš sedaj še živeči pesnik Oton Zupančič, ki je napisal lepo zbirko pesmic za otroke in jih je izdal v posebni knjižici, ki ima naslov »Pisanice«. Kar škoda, da se je ta lepa zbirka tako malo razširila med ljudstvom. Pesmi v tej knjižici so jako priproste, saj so za otroke; lepote je v njih toliko, da jih tudi odrasel človek z užitkom čita. Pozneje enkrat bomo najlepše tukaj skupno prečitali.

To pesem je zložil, ko mu je umrl najboljši prijatelj njegov Josip Murn, ki se je kot pesnik podpisoval Aleksandrov. Osem pesmi je zložil Zupančič ob njegovi smrti in prebrana se mi zdi izmed vseh najlepša.

V prvi kitici vzklika pesnik, kaj bi vse dal za pravega odkritega prijatelja, ne iz sebičnosti, saj ne bi pričakoval in zahteval od njega nobenega dobička, samo srčen pozdrav in odkrit in iskren pogled.

V drugi kitici primerja s prijateljem dekleta, na ta se ni zanesti. »Kdo še veruje vanje?« V tretji se izrazi o materi, ta nas ima sicer res popolnoma nesebično rada, pa vendar nam ne sme očitati, če se navdušujemo zlasti za prijateljstvo; življenje je pač tako urejeno, da ne moremo vsi ostati doma pri materi, da se mora mlad fant

odtrgati od doma, da se ne more ozirati na to, da mati žalosti omedlevala, da mora odpotovati, kot da ne bi imel nič srca.

Beseda »prijatelj« je beseda vseh besed. Pomaga nam kot svetlo brušen, v ognju in strupu izkušen meč v boju. Če ima človek dobrega prijatelja poleg sebe, se lahko poskusi s celim svetom.

V peti kitici toži, kako je zapuščen, odkar nima več prijatelja. Temu je lahko in z veseljem vse zaupal in sedaj? Pred vsakim ga je sram tudi za svoje najboljše. Kakor človek v boleznih spozna, koliko je zdravje vredno, tako vidi človek, kaj je pravi prijatelj, ko ga izgubi.

Potem je učitelj prebral pesem še enkrat, potem so jo glasno brali tudi drugi in potem je učitelj pripovedoval dalje:

»Zakaj smo izbrali za začetek ravno to pesem? Zato, ker je pesem prijateljstva, naša pesem. Naša društva imajo poleg izobrazbe predvsem nalogo širiti in utrditi pravo prijateljstvo. Naš pesnik-duhovnik Simon Gregorčič pravi lepo:

»Le tisto omiko jaz štejem za pravo, ki voljo zadeva, srce in glavo: — vse troje.«

To pravo omiko morajo širiti izobraževalna društva. Posebno izobrazba volje in srca se dostikrat premalo upošteva. Plemenito srce je več vredno kot prebrisana glava. Slišal sem, da je najboljši merilo za to, ali je kdo plemenitega, srca ali ne, število prijateljev, ki jih ima. Sebičen in neplemenit človek nikdar ne bo imel pravih prijateljev. Človek dobi take prijatelje, kakšnih je vreden. Povej mi, kakšne prijatelje imaš, in povem ti, kdo si.

V naših društvih se zbiramo fantje in dekleta, ki se hočemo držati katoliških načel in si pridobiti pravo izobrazbo, izobrazbo duha in srca, hočemo se vzgojiti v značajne moše in žene, zato ni dvoma, da bodo naša društva zibelka tisočerih pravih prijateljev.

O plemenitosti srca sem govoril. Še nekaj moram omeniti. Ravno naša mladina je bila v preteklosti znana po ravno nasprotnem od plemenitosti, po surovosti. Številni pretepi in poboji po naši domovini so nam delali sramotno spričevalo pred svetom. Odkar se širijo izobraževalna društva po deželi, je v tem oziru že mnogo boljše, priti pa moramo tako daleč, da se o kakem tepežu sploh nikdar ne bo več slišalo. Naši nasprotniki se trudijo na vso moč, da bi ja naredili vsakega suroveža, vsakega pretepača za člana katoliških organizacij. Navadno se izkaže, da to ni res. Mi odgovorimo na njih zlobnost s tem, da homo še bolj pazili, da bo vse naše vedenje vselej in povsod vzgledno. Mesto smešno otročjih sporov in zdražb, mesto jeze in sovraštva širimo povsod pravo prijateljstvo. »Prijatelj, to je beseda vseh besed!«

Pesem, ki smo jo danes brali, je v drugi zbirki Zupančičevih pesmi, ki nosi naslov: »Čez plan«. Pesmi v tej zbirki niso tako priproste in vsakemu umljive kot v prvi zbi. ki »Pisanice«. Mi bomo nekatere skupno prebrali in jih vam bom skušal razložiti toliko, da boste uživali lepoto, ki je v njih. Razširile se med ljudstvo ne bodo, ker so pretežke. Tudi v mišljenju se je Zupančič ljudstvu precej odtujil. Živel je dolgo v tujini, tudi o svetinji naroda, o veri, je tujih misli. Škoda zanj!«

Tako so se menili o slovenskih pesnikih in pisateljih na teh čajevih večerih. Prebirali so lepe pesmi in povesti, učitelj je razlagal in pripovedoval zraven, izbiral gradivo, tudi fantje sami so začeli razlagati. Vsak je povedal, kaj se mu zdi najlepše, kaj mu ni všeč. In čas je hitro, le prehitro minul. Kar skrbelo jih je, kaj bo, ko bo minula zima, ko ne bo več časa za čajev večere.

Včasih so tudi pustili branje in se pogovarjali o čem drugem. Tako so se zadnjič enkrat pomenili o časopisju. Do sedaj se v Dolini ni nihče zmenil za naše časopise. Samo gospod župnik je ob koncu leta malo priporočil dobre katoliške liste. Zato so odločili fantje poseben teden za agitacijo za dobre liste.

»Obrnimo en teden za to.« so rekli. »Bomo le videli, kaj se da doseči.« In dosegli so, da so se sami čudili. Trikrat toliko naših listov je začelo prihajati v Dolino.

Pevski in čajevi večeri so pridobili učitelju mnogo hvaležnih prijateljev. Ko je prišel njegov god, so mu pevci napravili lepo podoknico in kupili so mu krasen tintnik v spomin, pridobili so tudi veliko večje navdušenje za društvo.

St. T.

Doma najboljše.

(Konec.)

Vrtunka je bila torej v mestu pri svojem sinu. Ej, to je bilo življenje! Nič ji ni bilo treba delati, imela je lepo sobico, lepšo, kot je doma »zgornja hiša« in ničesar ni manjkalo, saj sin — gospod je bil tako dober, da je za vse skrbel in gledal samo na to, da bi svoji mami naredil življenje udobno, brezskrbno. Kaj naj dela v mestu? No, ogledati si mora to znamenito mesto in njegovo življenje. Vse jo je zanimalo! Ulice, hiše, velike in lepe cerkve in seveda tudi obleke. Včasih so kar zašumela krila mestne gospe mimo preproste kmečke mamice in ona je govorila potem o mestnem bogastvu in razkošju. In cerkve! To je bilo vse kaj drugega kakor v mali domači vasi, kjer je bilo vse tako enostavno, revno.

Nekoč je bila pri slovesni sv. maši v stolni cerkvi. Ej, to je bilo nekaj za našo Vrtunko. Čutila se je tako vzvišeno, da so ji jagode rožnega venca kar zastajale in mislila si je v svoji preprostosti, da še v nebesih ne more biti ve-

liko lepše. Vse se je svetilo, migljalo je nebroj lučic in orglje tam zadaj na koru so bučale veličastno kakor bi naznanjale prihod kralja. Vse to je napravilo nanjo tak vtis, da sama ni vedela, kdaj je minula dolga služba božja.

Sprehajala se je včasih s sinom po kostanjevih drevoredih, ki so ravno cveteli in zopet je imela stara mamica kaj občudovati. Vse je bilo v tako lepem redu, nobene smeti na potih in to življenje! Ljudje so švigali mimo nje, pogovarjali se in smejali, saj je bil tukaj najlepši mesec — maj. Razni komedijantje so razpostavili svoje kolibe, kjer so kazali vse nemogoče stvari in vabili ljudi s kričečimi muzikami. Tu je bilo največ življenja, vsakogar je mikalo, da vidi gozde divje zveri, čudopolne deklice z dvema glavama itd. Vrtunka se je samo čudila in čudila, saj doma se ne vidi ničesar takega.

V maju je šla vsak večer s sinom gospodom v cerkev, kjer je on imel šmarnice, ona pa je poslušala in molila s tako vnetostjo, da ji je čas pri šmarnicah vedno prehitro minul.

Hitro ji je potekal čas, tako da se je enkrat s čudom zavedla, da je že cel mesec v mestu. Toda kmalu se je naveličala samo ogledovati in začela je ostajati doma. Kaj naj dela? V kuhinji se ne zna obračati, ker tukaj pregosposko kuhajo, samo moliti tudi ni inogla in v njeno srce se je priplazila misel na dom. Kaj delajo doma? Ali so zd avi? Kako je na polju, ali jim je kaj dolgčas po njej, nadložni starki. Na vse je mislila, tudi Anice ni pozabila, ki je bila njeno največje veselje in mamice se je prišla naenkrat domotožnost in njena duša si je zaželela nazaj domov, kjer bi zopet delala po svojih močeh, se veselila lepe narave in bivala med svojimi ljubimi vnuki.

Sin je opazil, da se je materina veselost in zadovoljnost polegla in vprašal jo je:

»Kaj vam je, mati, ali ste morebiti bolni?«

»Nič mi ni, samo nekoliko dolgčas mi je postalo po domu.«

»Se bодete že privadili! Le počijte se tukaj!«

»Dolgo ne bom tukaj, doma me gotovo že potrebujejo in grdo bi bilo, da bi se jim odtegovala.«

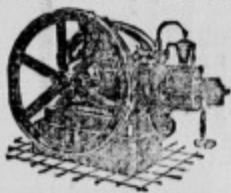
»Kaj vas bodo potrebovali, tudi brez vas bodo živeli in vi imate tukaj prijetneje.«

»Dolgo ne ostanem,« je odgovorila Vrtunka.

Gledala je skozi okno in mesto se ji je zazdelo tako enakomerno, da celo pusto. Neznani obrazi, samo hiše in vmes polne ulice, ej, doma je vendar lepše. Kako lepo je polje, mlada žita valujejo kakor morje v rahlem vetru, na travnikih vse cvete, metulji letajo semintja, v gozdovih pojejo ptiči in tukaj ni ničesar od tega. In človek dela in med delom mu poteka hitro čas in počuti se vselega in zadovoljnega, ko vidi uspeh svojega dela.

CLIMAX motorji na petrolej

Najcenejši obrat.

Bacrich & Co.
tovarstva za motorje
DUNAJ XIX/6.

Beilgisenstrasse, 6. j/je.

Najstarejša specialna tovarna monarhije za dvotaktno motorje na surovo olje.

Na prodaj je malo posejstvo

obstoječe iz vseh gospodarskih poslopij ter drugih pritoklin. Zemljišče, na katerem se nahaja primerna množina njiv, hoste in travnikov ter tudi nekaj vinograda, obsega od 12—14 orolov. Natančneja pojasnila daje lastnik **Mihael Lampret** v Temenici, pošta Šentvid, Dolenjsko.

2408 I — Ustanovljeno 1832. —

Priznано najboljšie oljnate barve

zmlate s stroji najnovije sestave, prekašajo vsako konkurenco po finosti, ki omogočijo z jako majhno množino pobarvati veliko površino, razpošilja po nizkih cenah

Adolf Hauptmann-a nasled. Ljubljana

prva kranjska tovarna ot natih barv, firneža, laka in steklarskega kleja.

Zaloga slikarskih in p eskorskih predmetov. Inustr. centki se dobe brezplačno.

Najboljše ure odlikovane z zlato in srebrno svetlinjo

dobavlja priznано najzmožnejša svetovna tvrdka prva tovarna ur c. i. kr. dvorni zal.

JAN KONRAD **BRÜX** št. 2730. Česko.

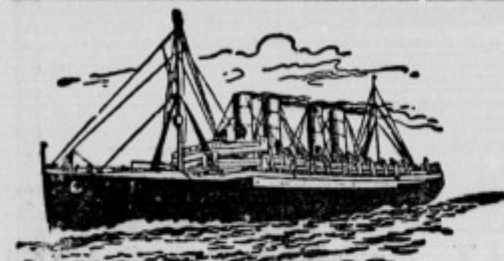
Strago poklona, p letno pisмено jamstvo. Sistem Roskopf pat. ura K 4 — Ista z dvojnimi plaščem K 6 80. Svie sistem Roskopf patentna ura K 5. — Pristna ureb. Remontoir-ura, „Gloria“ kolegeje K 8 40. Dvojnoplščata, kovinska-tula Remontoir-ura K 9 50. — Konkurenčna budilka K 2 90. V II a kakovosti K 2 50 — Svarzvaldska ura K 2 50.

Nizak riziko! Zamenjena dovoljena ali denar nazaj!

Pošilja se po povzetju ali proti naprejši: plačilu. :-:

Zahtevalje po dopisni! moj glavni cenik z 4000 slikami, ki se pošlje zastoji in pošiljae prosto. !!!

Najcenejša in najhitrejša vožnja

v Ameriko

Je s cesarskimi brzoparniki

„Kronprinzessin Cécilia“

„Kaiser Wilhelm II.“ — „Kronprinz Wilhelm“ 460 „Kaiser Wilhelm der Grosse“.

Podrobna pojasnila in potrebni pouk da vsakomur

EDVARD TAVCAR, Ljubljana

Kolodvorska ulica št. 35, nasproti stari Tišlerjevi gostilni.

Iščejo se

na vseh krajih monarhije pridni potniki za na deželo za nabožne novosti primerne za darila. Naslovi na: Kathol. Devotion. Institut, Dunaj XVII/1, Jörganstr. 36. 3629

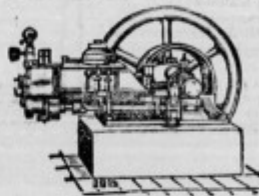
Langen & Wolf

DUNAJ X, Laxenburgerstrasse 53 I.

Zastopnik **Gabriel Brinšek, Ljubljana, Bleiweisova c. 16**

Original „OTTO“ motorji

na bencin, benzol, petrolin, surovo olje, sesalni plin.

9715

Bencin lokomobili s ali brez strehe

Stroji za obdelavanje lesa. Kompletna naprava za žage in mizarske delavnice. Naprava ledenic in hladilnic.

Obisk inženirjev, nabava proračunov, prospekti 526, A. B. Z. brezplačno.

Richter-jeva zdravil. ržena kava

je najboljša, kot dokazujejo tisoči priznalnih pisem. Vsakemu zavoju po 5 kg se priloži lep, poraben predmet iz niklja, stekla, pred božičem krasno zvonilo za božično drevesco ali po želji igrača ... 3299

zastonji!
5 kg stane tranko po povzetju K 4 — brez darila K 3 40 po **KARL RICHTER**, tovarna za zdravila, Lewin 30. Česko. — 5. Vsakemu zavoju se priloži zaznamek zastonskih predmetov. 22

„Sirolin“ Roche

se je tisočkrat preizkusil pri

pljučnem kataru

zgodnjem in zastarelem

kašlju, oslovskem kašlju in po vnetju pljuč.

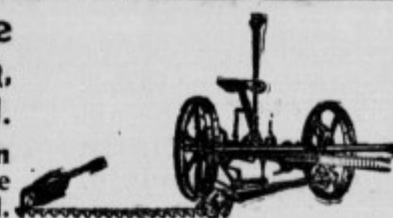
Prost omamljivih sredstev.

2248

Priporočam svoje izborne neprekosljive **amerikanske kosilnice »Deering«,** vsakovrstne **poljedelske stroje** najodličnejših tovarn, **motorje** enostavne konstrukcije, **pluge, čistilnice, mlatilnice** itd.

V zalogi imam vedno črpalke za: vodo, vino in gnojnico, cevi: železne, svinčene in gumijaste, štedilnike, peči, blagajne, železn. šine, traverze, cement in vse druge stavbene potrebščine kakor tudi razno orodje za ključavničarje, kovače, kleparje itd.

FR. STUPICA ¹⁸¹¹ **v LJUBLJANI, Marije Terezije cesta 1.**

Daje po**4³/₄ %**

Vzajemno podporno društvo v Ljubljani

Kongresni trg 19

registrovana zadruga z omejenim poroštvom

Kongresni trg 19

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne in jih obrestuje - **po 4³/₄ %** brez odbitka, tako, da dobi vlagatelj od vsakih vloženih 100 K čistih 4 K 75 v na leto. Rentni davek plačuje društvo samo. Daje tudi svojim članom **predujme** na osebni kredit, vračljive v 7 in pol letih (90 mesecev ali 390 tednih) v tedenskih, oziroma mesečnih obrokih, kakor tudi posojila na zadolžnice in menjice.

Dr. Fr. Dolšak l. r.,
zdravnik v Ljubljani, podpredsednik,

Prelat A. Kalan l. r.,
predsednik.

Kanonik I. Sušnik l. r.,
podpredsednik.

2553

Avstrijska družba z omej. jamstvom za Benz-motorje, Dunaj X., Mannhartgasse 4.

Lüksautomobilii

DINAMI

BENZ

- DIESEL -
- SESALNI PLINO -
- BENZOL -
- NASUROVO OLJE -
- BENZIN -
- ELEKTRO -

MOTORJIKomplet e
Električne centrale

856

Tovarni in špedicijski vozovi

Glavno zastopstvo za Kranjsko: Zavod za tehnične in elektrotehnične naprave, Ljubljana, Dunajska cesta. Istotam so motorji na ogled.

Najboljša in najsigurnejša prilika za štedenje!

Benarni promet do 31. decembra 1910
čez 87 milijonov kron.

Lastna glavnica K 608.996·84

Stanje vlog dne 31. decembra 1910
čez 21 milijonov kron.

LJUDSKA POSOJILNICA

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

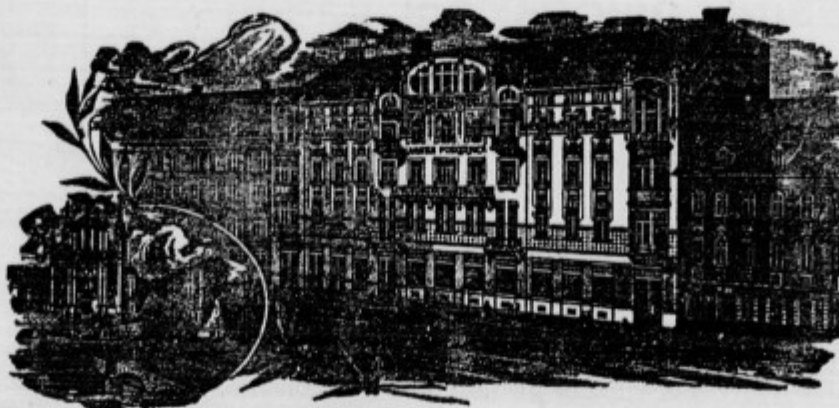
6

Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 6, pritličje, v lastni hiši nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvi

sprejema **hranilne vloge** vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldan ter jih obrestuje po

4¹/₂ %

brez kakega odbitka, tako da prejme vložnik od vsakih vloženih **100 kron čistih 4·50 kron na leto.**

Za nalaganje po pošti so poštno - hran. položnice na razpolaganje. Sprejema tudi vloge od svojih zadržnikov na tekoči račun ter daje istim posojila proti vknjižbi z in brez amortizacije, na osebni kredit (proti poroštvu) in zastavi vredn. papirjev. Menjice se najkulant. eskompirajo.

Dr. Ivan Šusteršič, predsed. **Josip Šiška**, stolni kanonik, podpredsed. Odborniki: **Anton Belec**, posestnik, podjetnik in trgovec v Št. Vidu n. l. **Fran Povše**, vodja, graščak, državni in deželni poslanec. **Anton Kobl**, deželni poslanec, posestnik in trgovec, Breg p. B. **Karol Kauschegg**, veleposestnik v Ljubljani. **Matija Kolar**, stolni dekan v Ljubljani. **Ivan Kregar**, podpredsednik, trg. in obrt. zbornice in hišni posest. v Ljubljani. **Fran Leskovic**, hišni posestnik in blagajnik »Ljudske posojilnice«. **Ivan Pollak ml.**, tovarnar. **Karol Pollak**, tovarnar in posestnik v Ljubljani. **Gregor Šlibar**, župnik na Rudniku.